

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра педагогіки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан гуманітарно-педагогічного
факультету

Інна САВИЦЬКА

_____ 2023 р.

«РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри педагогіки
Протокол № 21 від 22.05.2023 р.

Завідувач кафедри

Руслан СОПІВНИК

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Професійна освіта (Аграрне
виробництво, переробка
сільськогосподарської продукції та
харчової технології)»

Оксана ВАСЮК

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПОРІВНЯЛЬНА ПЕДАГОГІКА**

Спеціальність: 015 «Професійна освіта»

Освітня програма: «Професійна освіта. (Аграрне виробництво, переробка
сільськогосподарської продукції та харчові технології)»

Гуманітарно-педагогічний факультет

Розробник: д-р. пед. н., професор кафедри педагогіки Васюк О. В.

Київ 2023

1. Опис навчальної дисципліни «Порівняльна педагогіка»

Галузь знань, спеціальність, ОП, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Спеціальність	015 «Професійна освіта»	
Освітня програма	Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології)	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	3	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	-	
Форма контролю	Іспит	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Курс (рік підготовки)	2	
Семестр	3	
Лекційні заняття	30 год.	
Практичні, семінарські заняття	30 год.	
Лабораторні заняття	- год.	
Самостійна робота	60 год.	
Індивідуальні завдання	- год.	
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4 год.	

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Метою освітнього компонента «Порівняльна педагогіка» є формування навичок порівняльного аналізу основних концепцій зарубіжної та вітчизняної освіти; загальнокультурного та наукового світогляду шляхом осмислення закономірностей розвитку педагогічної науки і освітніх систем у різних країнах; розвиток компаративістичного мислення здобувачів освіти, спрямованого на пошук ефективних шляхів наукового дослідження і коригування сучасних процесів, що відбуваються в науці взагалі, а в освіті зокрема; вміння застосовувати набуті знання у педагогічній діяльності, творчо підходити до вирішення будь-якої освітянської проблеми.

Завданнями освітнього компонента є забезпечення знаннями, що стосуються систем освіти різних країн світу й України, визначення загальних тенденції їхнього розвитку, місця тих чи інших аспектів розвитку освіти в системі педагогічного знання та практики, розвиток педагогічного мислення з використанням досвіду порівняльної педагогіки; виховання професійних і

особистісних якостей здобувачів вищої освіти, необхідних для здійснення викладацької діяльності в умовах українського і світового освітнього простору.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в професійній освіті, що передбачає застосування певних теорій та методів педагогічної науки та інших наук, пов'язаних із сферами виробництва і переробки продуктів сільського господарства та харчовими технологіями і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

загальні компетентності:

- здатність примножувати та зберігати культурні, моральні, наукові цінності та досягнення суспільства на основі розуміння закономірностей та історії розвитку предметної галузі, її місця у загальній системі знань про суспільство і природу та у розвитку суспільства, технологій і техніки тощо;
- здатність цінувати та поважати мультикультурності та різноманітності;
- усвідомлення рівних можливостей і гендерних проблем;
- здатність формувати у здобувачів освіти цінностей демократії і громадянськості.

Програмні результати навчання:

- розуміти особливості комунікації, взаємодії та співпраці в міжнародному культурному та професійному контекстах;
- володіти культурою мовлення, обирати оптимальну комунікаційну стратегію у спілкуванні з групами та окремими особами;
- самостійно планувати й організовувати власну професійну діяльність, діяльність здобувачів освіти і підлеглих, координувати їх роботу та вмотивовувати;
- володіти психолого-педагогічним інструментарієм організації освітнього процесу, уміти проектувати і реалізувати навчальні/розвивальні проекти;
- уміти діяти з позиції лідера, планувати час, раціонально розпоряджатись ресурсами та працювати в команді;
- застосовувати у професійній діяльності сучасні дидактичні та методичні засади викладання навчальних дисциплін і обирати доцільні технології та методики в освітньому процесі;
- володіти навичками стимулювання пізнавального інтересу, мотивації до навчання, професійного самовизначення та саморозвитку здобувачів освіти;
- діагностувати, прогнозувати, забезпечувати ефективність та корегування освітнього процесу для досягнення програмних результатів навчання і допомоги здобувачам освіти в реалізації індивідуальних освітніх траєкторій;
- емпатійно взаємодіяти, відповідати за прийняття рішень в межах своєї компетенції, дотримуватися стандартів професійної етики;
- застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності;

– забезпечувати рівні можливості і дотримуватися принципів гендерного паритету у професійній діяльності.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для:

- повного терміну денної (заочної) форми навчання;
- скороченого терміну денної (заочної) форми навчання.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							Заочна форма					
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Змістовий модуль 1. Становлення наукових основ порівняльної педагогіки													
Тема 1. Порівняльна педагогіка як наука	1	5	2	2			1						
Тема 2. Історія розвитку порівняльної педагогіки	2	10	4	4			2						
Разом за змістовим модулем 1		15	6	6			3						
Змістовий модуль 2. Освіта в різних країнах світу та в Україні													
Тема 1. Соціально-економічні та політичні фактори розвитку освіти	4	20	4	4			12						
Тема 2. Освіта в різних країнах світу та в Україні	6	20	4	4			12						
Тема 3. Реформування освіти: стратегічні пріоритети	8	20	4	4			12						
Разом за змістовим модулем 2		60	12	12			36						
Змістовий модуль 3. Трансформації систем освіти													
Тема 1. Трансформації шкільної освіти	10	15	4	4			7						
Тема 2. Модернізація освітньої діяльності вищої школи в зарубіжних країнах та в Україні	12	15	4	4			7						

Тема 3. Якість вищої освіти	14	15	4	4			7						
Разом за змістовим модулем 3	45		12	12			21						
Усього годин	120		30	30			60						

Змістовий модуль 1. Становлення наукових основ порівняльної педагогіки

Тема 1. Порівняльна педагогіка як наука

Порівняльна педагогіка як освітній компонент і галузь педагогічної науки. Об'єкт і предмет порівняльної педагогіки, місце порівняльної педагогіки в системі педагогічних наук. Функції та завдання порівняльної педагогіки. Методологія та методи порівняльно-педагогічних досліджень.

Тема 2. Історія розвитку порівняльної педагогіки

Перший період розвитку порівняльної педагогіки. Період запозичень (за Бірідеєм Дж.), або описовий період (за Вілсоном Д.). Початок наукових досліджень у галузі порівняльної педагогіки. Період активізації розвитку методології порівняльної педагогіки. Сучасний, п'ятий період розвитку порівняльно-педагогічних досліджень.

Змістовий модуль 1. Освіта в різних країнах світу та в Україні

Тема 1. Соціально-економічні та політичні фактори розвитку освіти

Сутність глобалізації, інтернаціоналізації та інтеграції, їх вплив на розвиток освіти. Світовий освітній простір. Економічна ефективність сфери освітніх послуг. Зростання попиту на освітні послуги.

Тема 2. Освіта в різних країнах світу та в Україні

Характеристика системи освіти в США. Характеристика системи освіти у Великій Британії та Північній Ірландії. Характеристика системи освіти Федеративної Республіки Німеччини. Характеристика системи освіти у Франції. Характеристика системи освіти в Японії. Характеристика системи освіти в Польщі. Характеристика національної системи освіти.

Тема 3. Реформування освіти: стратегічні пріоритети

Європейські трансформації в освіті та науці. Сутність поняття "грамотність". Освіта впродовж життя. Рання дитяча освіта в сучасному світі. Особливості початкового навчання. Тенденції розвитку системи загальної середньої освіти. Основні напрями розвитку професійної освіти. Тенденції та тренди розвитку системи вищої освіти. Розвиток педагогічної освіти. Приватні заклади освіти в системі неперервної освіти. Освіта дорослих.

Змістовий модуль 3. Трансформації систем освіти

Тема 1. Трансформації шкільної освіти

Децентралізаційно-централізаційні трансформації шкільної освіти. Освітні стандарти. Компетентнісна спрямованість розвитку змісту шкільної освіти. Диференціація навчання. Гуманізація освітнього процесу.

Тема 2. Модернізація освітньої діяльності вищої школи в зарубіжних країнах та в Україні

Компетентнісна освіта. Європейська та національна рамки кваліфікацій. Студентоцентроване навчання як сучасна парадигма освітнього процесу закладів вищої освіти. Цифрові трансформації освіти в сучасних умовах. Питання академічної та наукової доброчесності у вищій освіті.

Тема 3. Якість вищої освіти

Поняття “якість вищої освіти”. Забезпечення якості вищої освіти в Європейському освітньому просторі. Міжнародне правове регулювання забезпечення якості вищої освіти. Досвід європейських університетів щодо забезпечення якості вищої освіти.

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено робочим навчальним планом	

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет, завдання, методи і функції порівняльної педагогіки	2
2	Порівняльна педагогіка в системі сучасних педагогічних знань	4
3	Соціально-економічні та політичні фактори розвитку освіти у світі	4
4	Освіта різних країн світу та в Україні	4
5	Реформаційні процеси сучасної освіти	4
6	Трансформації шкільної освіти	4
7	Модернізація освітньої діяльності вищої школи в зарубіжних країнах та в Україні	4
8	Забезпечення якості вищої освіти	4

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено робочим навчальним планом	

7. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Методи порівняльно-педагогічних досліджень	1
2	Сучасні порівняльно-педагогічні дослідження	2
3	Діяльність міжнародних організацій у аспекті вирішення глобальних проблем у освіті	12
4	Реформи в системах освіти зарубіжних країн	12

5	Тенденції розвитку освіти	12
6	Диференціація навчання	7
7	Національна рамка кваліфікацій	7
8	Досвід українських університетів щодо забезпечення якості вищої освіти	7

8. Зразки контрольних питань, тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

Перелік питань до екзамену з дисципліни «Порівняльна педагогіка»

1. Порівняльна педагогіка як освітній компонент і галузь педагогічної науки.
2. Об'єкт і предмет порівняльної педагогіки, місце порівняльної педагогіки в системі педагогічних наук.
3. Функції порівняльної педагогіки.
4. Завдання порівняльної педагогіки.
5. Методологія та методи порівняльно-педагогічних досліджень.
6. Перший період розвитку порівняльної педагогіки.
7. Період запозичень (за Бірідеєм Дж.), або описовий період (за Вілсоном Д.).
8. Початок наукових досліджень у галузі порівняльної педагогіки.
9. Період активізації розвитку методології порівняльної педагогіки.
10. Сучасний, п'ятий період розвитку порівняльно-педагогічних досліджень.
11. Сутність глобалізації, інтернаціоналізації та інтеграції, їх вплив на розвиток освіти.
12. Діяльність ЮНЕСКО у галузі освіти.
13. Основні напрями діяльності у сфері освіти Міжнародного бюро освіти.
14. Діяльність Міжнародного інституту планування освіти та Інституту освіти впродовж життя ЮНЕСКО.
15. Мережа асоційованих шкіл ЮНЕСКО кафедр ЮНЕСКО в аспекті вирішення глобальних проблем у освіті.
16. Напрями аналітичних досліджень щодо якості освіти ОЕСР.
17. На прикладі Європейського простору вищої освіти прослідкувати механізми формування освітнього простору.
18. Економічна ефективність сфери освітніх послуг.
19. Джерела фінансування закладів вищої освіти у світі.
20. Чинники, що зумовлюють попит на освітні послуги
21. Характеристика системи освіти в США.
22. Характеристика системи освіти у Великій Британії та Північній Ірландії.
23. Характеристика системи освіти Федеративної Республіки Німеччини.
24. Характеристика системи освіти у Франції.
25. Характеристика системи освіти в Японії.
26. Характеристика системи освіти в Польщі.

27. Характеристика національної системи освіти.
28. Стратегічні пріоритети, сформульовані у Стратегічній рамковій програмі Європейського співробітництва в галузі освіти і навчання “До Європейського освітнього простору й поза” (2021–2030 рр.).
29. Поняття “неграмотність”, “грамотність”, “грамотне середовище”, “суспільна грамотність”, “культура грамотності”, “грамотне середовище”, “функціональна грамотність”, “критична грамотність”, “функціональна неграмотність”.
30. Сутність поняття “неперервна освіта”.
31. Чинники упровадження концепції “освіта впродовж життя”.
32. Принципи та функції неперервної освіти.
33. Тенденції розвитку дошкільної освіти у світі.
34. Провідні тенденції розвитку початкової освіти.
35. Характеристика тенденцій розвитку системи середньої освіти.
36. Моделі професійної освіти.
37. Провідні тенденції розвитку вищої освіти у світі.
38. Головні напрями підготовки фахівців для педагогічної сфери.
39. Моделі приватної школи.
40. Принципи здійснення політики освіти дорослих.
41. Переваги децентралізованих освітніх систем та назвати їх виклики.
42. Поняття “стандарт”.
43. Практика розробки освітніх стандартів у США.
44. Відмінності розвитку освітніх стандартів у США та країнах ЄС (Велика Британія).
45. Зміст освіти на МСКО 1, МСКО 2, МСКО 3.
46. Навчальні предмети початкової освіти та молодшої школи в практиці зарубіжної школи.
47. Моделі змісту навчання на етапі старшої школи.
48. Диференціація навчання в закладах середньої освіти США (Великої Британії, Франції, Німеччини, Японії).
49. Особливості розвитку процесу диференціації навчання в Україні.
50. Головні завдання гуманізації загальної освіти.
51. Диференціація навчання.
52. Гуманізація освітнього процесу.
53. Поняття “компетентність”, еволюція його розвитку.
54. Групи ключових компетентностей, запропоновані РЄ.
55. Європейська довідкова система ключових компетентностей для навчання упродовж життя.
56. Поняття “студентоцентрований підхід”.
57. Концептуальні основи студентоцентрованого підходу до організації освітнього процесу у вищій школі, розробленого експертами Болонського процесу.
58. Ключові парадигмальні ознаки студентоцентрованого навчання.
59. Напрями діяльності закладів вищої освіти, поліпшення яких вимагає застосування цифрових технологій.

60. Етапи становлення та розвитку цифрових технологій.
61. Чинники педагогічної ефективності цифрового підходу у вищій освіті макро-, мезо- та мікрорівня.
62. Ризики цифровізації освітнього процесу.
63. Організація освітнього процесу університетів за дистанційної форми навчання.
64. Принципи наукової діяльності щодо наукової доброчесності, що містить Європейський кодекс наукової доброчесності.
65. Вимоги до належної практики наукових досліджень, схарактеризовані в Європейському кодексі наукової доброчесності.
66. Становлення та розвиток принципів доброчесності у США.
67. Сутність ключового поняття “якість вищої освіти”.
68. Стейкхолдери вищої освіти, думки яких враховуються при визначенні якості вищої освіти.
69. Ціннісні підходи щодо якості вищої освіти.
70. Завдання закладів вищої освіти щодо забезпечення якості освіти.
71. Етапи розвитку забезпечення якості вищої освіти в Європейському освітньому просторі.
72. Документи щодо забезпечення якості вищої освіти в Європейському просторі вищої освіти.
73. “Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти”.
74. Тенденції розвитку процесів забезпечення якості вищої освіти у Європейському просторі вищої освіти.
75. На прикладі однієї із європейських країн розкрити акредитаційну процедуру.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
ОС «Бакалавр» спеціальність «Професійна освіта»	Кафедра педагогіки _____	ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1 з дисципліни Порівняльна педагогіка (іспит)	Затверджую Зав. кафедри _____
	2023-2023 навч. рік		(підпис) Сопівник Р.В. 2023 р.
Екзаменаційні запитання			
1. Порівняльна педагогіка як освітній компонент і галузь педагогічної науки.			
2. Групи ключових компетентностей, запропоновані РС.			
Тестові завдання різних типів			

1. Оберіть педагога-компаративіста (педагогів-компаративістів), який вважав історичний підхід провідним у здійсненні порівняльно-педагогічних досліджень:

- 1) М. Дебесс, І. Кендл;
- 2) Г. Хілліг;
- 3) Б. Холмз;
- 4) А. Фрезе.

2. Співвіднесіть моделі фінансування вищої освіти до їх означення:

Моделі:	Означення:
1. бюрократична;	А. за неї заклад вищої освіти фінансується переважно за рахунок держави, проте має право залучати приватне фінансування (отримання грантів через проекти, плата за навчання, проведення наукових досліджень). Перевага моделі – керівництво закладу вищої освіти володіє фінансовою автономією, недоліки – наявність потреби команди висококваліфікованих управлінських кадрів; відсутність прозорості механізму розподілу коштів усередині закладу вищої освіти;
2. колегіальна;	Б. передбачає тісну співпрацю всіх учасників системи вищої освіти та обов'язкове залучення альтернативних джерел фінансування. За цієї моделі держава лише встановлює загальні пріоритети і вимоги до якості освіти, а бізнес здійснює домінуючий вплив на функціонування закладів вищої освіти та вимагає від них інформацію про використання отриманих ресурсів. Недоліком моделі є зорієнтованість закладів вищої освіти на підготовку фахівців фінансово ефективних;
3. ринкова.	В. передбачає фінансування закладів вищої освіти виключно за рахунок державних коштів. Перевагами моделі є можливість держави регулювати підготовку фахівців відповідно до потреб ринку праці, керувати якістю освіти. До недоліків відносять відсутність інституційної автономії та академічної свободи, прийняття фінансових рішень є складною бюрократичною процедурою.

3. Повну середню освіту, що дозволяє вступити до закладу вищої освіти, забезпечує школа:

Країни:	Школи:
1. Велика Британія;	А. граматична;
2. Франція;	Б. публік скулз;
3. Німеччина.	В. підвищене спеціальне училище;
	Г. вища та професійна гімназія;
	Д. лицей;
	Е. загальна школа;
	Є. класична гімназія.

4. Дошкільне виховання здійснюється у:

Країна:		Типи навчальних закладів:	
1	США;	А	муніципальних денних яслах, приватних денних яслах, ясельних школах та класах для дітей віком 3–5 років, ясельних центрах, ігрових групах, у клубах матері й дитини, “групах можливостей”, підготовчих класах (групах) для 5-річних дітей;
2	Великої Британії;	Б	дитячих групах, школах-яслах, дитячих яслах (від 2 до 3 р.), дитячих садках (3–5 рр.);
3	Франції;	В	яслах; яслах-садках для дітей віком від народження до 6 років; дитячих садках; однорічних закладах для дітей віком від 5 до 6 років; садочках С. Судзукі;
4	Німеччині;	Г	дитячих садках (кіндергартен) із повним чи неповним перебуванням, призначених для дітей від 3 до 6 років; групах-садках для дітей однієї вікової групи; пришкільних групах (для 5-річних дітей); підготовчих класах початкової школи (для виховання і навчання 5-річних дітей); цілодобових інтернатах для цілком здорових дітей віком від 3 до 6 років, а також для дітей із вадами здоров’я і розвитку; дитячих садках вільного й відкритого типу.
5	Японії.	Д	“материнських” школах, спеціальних дошкільних класах (“класах для малюків”), дитячих садках та яслах.

5. Уведення двоциклічного навчання, запровадження кредитної системи, контроль якості освіти, сприяння мобільності, забезпечення працевлаштування випускників – це ...

6. Співвіднесіть виміри формування Європейського освітнього простору, що сформульовані в Повідомленні Комісії до Європейського Парламенту, Європейського соціально-економічного комітету, Європейської Ради, Комітету регіонів щодо досягнення Європейського освітнього простору до 2025 р. (2020 р.), до їх означення:

Виміри:	Означення:
1. якість;	А. освіта на всіх рівнях повинна сприяти формуванню цифрових навичок та компетентностей, як от, підприємливість, вміння вчитись, що є необхідними для орієнтування на ринку праці, трансформованому технологічними змінами;
2. включення й гендерна рівність;	Б. надання молоді знань, формування компетентностей для вибудови власного життя (цифрова та підприємницька компетентності, критичне мислення, багатомовність, творчість та громадянська діяльність);
3. зелений та цифровий перехід;	В. освітні досягнення повинні бути відокремлені від економічного, соціального та культурного статусу, з метою розвитку здібностей кожної людини та забезпечення підвищення соціальної мобільності. Значна роль у цьому аспекті відводиться дошкільній освіті. Розвиток гендерної чутливості;
4. викладачі та тренери;	Г. поглиблена співпраця закладів вищої освіти; заклади вищої освіти мають бути головними “квадрату знань” – дослідження, освіта, інновації, послуги суспільству; визнання за кордоном кваліфікацій і періодів навчання, визнання і портативність коротких курсів, що ведуть до отримання мікро-акредитацій; увага до спеціалізованих освітніх програм (кібербезпека, штучний інтелект тощо);

5. вища освіта;	Д. рівні умови співпраці, етичні стандарти та стандарти доброчесності є домінують розгортання партнерств із країнами-членами по всьому світу; розширення асоціації країн, що не входять до Європейського освітнього простору та ЄС;
6. геополітичний вимір.	Е. професія педагога вимагає переоцінки в соціальному та фінансовому аспекті; вчителі та тренери потребують постійних можливостей професійного зростання; мобільність учнів / студентів, викладачів повинна стати складником педагогічної освіти.

7. До форм децентралізації належать:

- 1) делегування;
- 2) адміністрування;
- 3) деконцентрація;
- 4) деволуція;
- 5) розмежування.

8. Із наведеного переліку обов'язкових навчальних предметів, що представлені в “Національному курикулумі” Великій Британії оберіть ті, що складають “ядро”.

1. Англійська мова; 2. дизайн і технологія; 3. математика; 4. природознавство; 5. інформаційні та комунікаційні технології; 6. історія; 7. географія; 8. мистецтво; 9. музика; 10. фізичне виховання.

9. ... (назвати документ) має за мету: визначити і схарактеризувати ключові компетентності, що є необхідні для працевлаштування, особистісної реалізації та активного, здорового і відповідального громадянства, соціальної інтеграції; надати європейський довідковий інструмент для тих осіб, які формують політику, освітянського персоналу, освітніх провайдерів, роботодавців, державних служб зайнятості, а також учнів; підтримувати зусилля на всіх рівнях (європейському, національному, регіональному, місцевому) щодо сприяння розвитку компетентності в перспективі навчання упродовж усього життя.

10. Особливостями організації освітнього процесу дистанційного навчання Відкритого університету Великої Британії є:

- 1) відсутність вступних вимог;
- 2) модульна структура побудови навчальних курсів;
- 3) можливість вибору навчальних завдань, їхнього компонування;
- 4) вивчення студентами під час першого року навчання однієї фундаментальної науки, на знанні якої базується спеціальна підготовка;
- 5) індивідуалізовані методи навчання;
- 6) вибір студентом темпу вивчення курсів відповідно до його здібностей і можливостей;
- 7) продовження навчання від 4 до 8 років;
- 8) прикріплення до кожного студента тьютора, який спрямовує навчання та консультує при виникненні проблем.

_____ (Васюк О.В.)

9. Методи навчання

Словесні (розповідь, пояснення, лекційний метод), практичні (вправа, практична робота), наочні (ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження); моделювання; порівняння; дискусія; мозковий штурм; кейс-метод; вирішення професійних ситуацій; робота в парах.

10. Форми контролю

Навчальні досягнення студентів перевіряються з використанням поточного і підсумкового контролю.

Для контролю засвоєння навчального матеріалу у рамках аудиторної роботи проводиться усне опитування, перевіряється виконання домашнього завдання студентами, проводяться поточне тестування.

У кінці кожного модуля проводяться модульні контрольні роботи.

У кінці семестру студенти пишуть підсумкову контрольну роботу (іспит).

Розподіл балів, які отримують студенти.

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамен та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 03.03.2021 р. протокол № 7)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$.

11. Методичне забезпечення

Навчально-методичний комплекс, база тестових завдань, ЕНК.

12. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Васюк О. В. Порівняльна педагогіка: підруч. Київ – Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2016. 412 с.
2. Васюк О. В. Порівняльна педагогіка: навч. посіб. [3-тє вид., доп. і перероб.]. Київ : НАКККіМ, 2013. 359 с.
3. Васюк О. В. Методичні рекомендації з дисципліни “Порівняльна педагогіка» для підготовки фахівців за ОПП 015 “Професійна освіта” (015.18 “Технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства”). Київ: ТОВ “ЦП “Компрінт”, 2019. 70 с.
4. Сбруєва А. А. Порівняльна педагогіка вищої школи: національний, європейський та глобальний контексти: навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. 319 с.

Допоміжні

5. Авраменко М. М. Профільне навчання в середній школі Федеративної Республіки Німеччини: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец: 13.00.01 “Загальна педагогіка та історія педагогіки”. Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 2007. 21 с.
6. Андрейцева І. А. Трудовий потенціал України: сучасний стан і перспективи розвитку. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 32. http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/32_2019_ukr/46.pdf (дата звернення 11.01.2023 р.).
7. Аніщенко О. Тренди освіти дорослих: реалії та перспективи. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету: зб. наук. пр. Серія “Педагогіка”*. 2015. № 2 (15). С. 155–160.
8. Бабин І. І. Забезпечення якості вищої освіти: європейський, національний та інституційний рівні. https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/1_2011/2.pdf (дата звернення 24.04.2023 р.).
9. Бабушко С. Р. Гендерність у неформальній/інформальній освіті дорослих: європейські практики. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2021. № 2. Том 20. С. 10–20.
10. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini> (дата звернення 04.02.2023 р.).
11. Барановська Н. Спадщина світового освітнього простору та його вплив на взаємодію освіти й культури. *Historical and Cultural Studies*. 2018. Vol. 5. № 1. С. 8–14. <https://science.lpnu.ua/uk/hcs/vsi-vypusky/vypusk-5-nomer-1-2018/spadshchyna-svitovogo-osvitnogo-prostoru-ta-yogo-vplyv-na> (дата звернення 28.12.2022 р.).
12. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія. Київ: Атіка. 2008. 684 с.
13. Биков В. Ю., Буров О. Ю., Гуржій А. М., Жалдак М. І., Лещенко М. П., Литвинова С. Г., Луговий В. І., Олійник В. В. Спірін О. М., Шишкіна М. П. Розвиток теоретичних основ інформатизації освіти та

практична реалізація інформаційно-комунікаційних технологій в освітній сфері України. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2019.

14. Биков В. Ю., Буров О. Ю., Гуржій А. М., Жалдак М. І., Лещенко М. П., Литвинова С. Г., Луговий В. І., Олійник В. В. Спирін О. М., Шишкіна М. П. Теоретико-методологічні засади інформатизації освіти та практична реалізація інформаційно-комунікаційних технологій в освітній сфері України: монографія. Київ: Компрінт. 214 с.

15. Білецька В. В., Полянничко О. М., Комоцька О. С. Тенденції розвитку вищої освіти в країнах Європейського Союзу. *Молодий вчений*. 2018. № 4.3. С. 10–14.

16. Богуславський М. Структура сучасного історико-педагогічного знання. *Шлях освіти*. 1999. № 1. С. 37–40.

17. Бойчук І., Козаченко Г. Реалізація студентоцентрованого навчання як сучасної парадигми освітнього процесу закладів вищої та фахової передвищої освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 2 (106). С. 182–193.

18. Бочарова О. А. Система роботи з обдарованими учнями у Великій Британії. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. Вип. 33 (86). С. 452–459.

19. Бугаєвська Г. В. Функціональна грамотність студентів вищих закладів освіти як психолого-педагогічна проблема. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2012. № 22(257). Ч. VII. С. 73–79.

20. Будапештсько-Віденська Декларація про створення Європейського простору вищої освіти (Будапешт, Відень, 12 березня 2010 р.). [http://www.edupolicy.org.ua/files/Budapest-Vienna_Declaration\(2010\).pdf](http://www.edupolicy.org.ua/files/Budapest-Vienna_Declaration(2010).pdf) (дата звернення 25.02.2023 р.).

21. Вадим Гутцайт: учасники Конференції міністрів Ради Європи висловили повну підтримку Україні у боротьбі проти збройної агресії РФ. kmu.gov.ua/news/vadim-gutcajt-uchasniki-konferenciyi-ministriv-radi-yevropi-vislovili-povnu-pidtrimku-ukrayini-u-borotbi-proti-zbrojnoyi-agresiyi-rf (дата звернення 25.12.2022 р.).

22. Василенко О. Функціональна грамотність дорослого населення в контексті неформальної освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2019. Вип 23. Т. 1. С. 11–115.

23. Васюк О. В. Тенденції розвитку недержавної вищої освіти в Польщі. *Вісник Кн. палати*. 2006. № 8. С. 27–28.

24. Васюк О. В., Богдан М. Ю. Вища освіта Німеччини: структура, доступ. *Наук. вісник Нац. аграр. ун-ту: зб. наук. пр.* 2005. Вип. 88. С. 45–51.

25. Васюк О. В., Лук'яненко І. Освітні реформи у Польщі. *Наук. вісник Нац. аграр. ун-ту: зб. наук. пр.* 2005. Вип. 88. С. 38–44.

26. Вернигора Т. Дошкільна освіта Великобританії: організація виховного процесу. *Педагогіка та психологія*. 2012. Вип. 42. С. 105–110.

27. Вища освіта різних країн світу: монографія. За наук. ред. О. І. Шапран. Переяслав: ФОП Домбровська Я. М., 2020. 488 с.

28. Відділ зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. Офіційний сайт. <http://ipood.com.ua/viddil-zarubijnih-sistem-pedagogichno-osviti-i-osviti-doroslih/> (дата звернення 18.12.2022 р.).

29. Відділ порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України. Офіційний сайт. <https://comparlab.org.ua/> (дата звернення 18.12.2022 р.).

30. Волинець Л. Л. Ідеї гуманізації освіти у філософії Едгара Морена. *Український педагогічний журнал*. 2015. № 4. С. 104–113.

31. Воцевська О. В. Професійна підготовка інженерів-аграрників в системі вищої освіти США: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2008. 194 с.

32. Гавран М. І., Шайнер Г. І. Системи забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти Польщі в контексті побудови Європейського простору вищої освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2019. Вип. 70. С. 49–52.

33. Гаврилюк Н. Система вищої освіти США: теоретико-методологічний аспект. *Молодь і ринок*. 2018. №11 (166). С. 92–96.

34. Галус О. М., Шапошнікова Л. М. Порівняльна педагогіка: навч. посіб. Київ: Вища шк., 2006. 215 с.

35. Гапон В. В., Шараєвська М. І., Дерепя Т. С. Профільне навчання як чинник надання якісної повної загальної середньої освіти. *Освітня аналітика України*. 2022. № 3 (19). С. 57–74.

36. Гаращук О. В., Куценко В. І. Інтеграція освіти України в контексті викликів і загроз (досвід США). *Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія: Економічні науки*. 2022. Вип. 65. С. 25–31.

37. Гербст М., Герчинський Я. Баланс інституційних змін. Польська освіта в перехідний період. Варшава, 2015. 34 с.

38. Гладченко М. М. Профільне навчання в середній школі Федеративної Республіки Німеччини. Київ: НУБіП України, 2016. 292 с.

39. Глобальний освітній саміт: “Команда Європа” зобов’язалася зробити найбільший внесок у розмірі 1,7 мільярдів євро до “Глобального партнерства заради освіти”. https://www.eeas.europa.eu/node/102617_en (дата звернення 29.12.2022 р.).

40. Голяд І., Тропіна М. Тенденції та інновації професійної освіти в умовах сучасних трансформаційних процесів. *Сучасні тенденції розвитку освіти й науки: проблеми та перспективи*: зб. наук. пр. Київ–Львів–Бережани–Кельце. 2022. Вип. 10. С. 23–29.

41. Головань М. С. Аналіз тенденцій розвитку вищої освіти в умовах глобалізації, інтеграції та інформатизації суспільства. *Проблеми сучасної педагогічної освіти*: зб. ст. Серія: Педагогіка і психологія. Ялта: РВВ КГУ, 2011. Вип. 31. Ч. 1. С. 203–211.

42. Городиська В. В. Програмне забезпечення пріоритетних виховних напрямів у системі дошкільної освіти. *Вісник Черкаського університету*. 2017. № 17–18. С. 22–32.

43. Грамотність як інструмент розширення прав і можливостей людей, які будують свідоме суспільство (до Міжнародного дня грамотності).

<https://dpo.ippo.kubg.edu.ua/?p=1454> (дата звернення 12.02.2023 р.).

44. Гриневич Л. М. Тенденції децентралізації управління базовою освітою в сучасній Польщі: автореф. Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01; Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 2005. 20 с.

45. Демченко В. Функціональна неграмотність – гуманітарна загроза людству? *Нова педагогічна думка*. 2017. № 4 (92). С. 7–9.

46. Державна служба статистики України: офіційний сайт. <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 05.02.2023 р.).

47. Державний стандарт базової середньої освіти: Затверджений постановою КМУ від 30 вересня 2020 р. № 898. https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/ (дата звернення 25.03.2023 р.).

48. Джаман Т. В. Неперервна освіта як головний системоутворювальний фактор формування особистості. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. № 66. Т. 1. С. 161–165.

49. Джурило А. Загальноєвропейські рекомендації щодо академічної доброчесності в умовах інтеграції вітчизняної освіти до європейського освітнього простору. https://lib.iitta.gov.ua/734232/1/%D0%94%D0%B6%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%BB%D0%BE_%D0%92%D0%B8%D0%BF%D1%83%D1%81%D0%BA%205_6_%D0%9C%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC.pdf (дата звернення 21.04.2023 р.).

50. Дзвінчук Д. І. Сучасні тенденції розвитку та управління освітою: автореф. дис... д-ра філософ. наук: 09.00.10 ; АПН України. Ін-т вищ. освіти. Київ, 2007. 36 с.

51. Дидактичні засади диференціації навчання в основній школі: монографія / авт. кол. : В. І. Кизенко, Г. О. Васьківська, С. П. Бондар [й ін.]; за наук. ред. В. І. Кизенка. Київ: Пед. думка, 2012. 216 с.

52. Дічек Н. З галереї портретів українських педагогів 20-х років ХХ століття: Степан Анаьїн. *Шлях освіти*. 2002. № 5. С. 38–43.

53. Дічек Н. П. С. Ф. Русова і зарубіжна педагогіка. *Педагогіка і психологія*. 1996. № 3. С. 169–177.

54. Дубасенюк О. Концептуальні засади неперервної освіти в системі педагогічної підготовки майбутніх магістрів у контексті акмеологічного підходу. *Неперервна освіта: акмеологічні студії. Педагогічні науки. Психологічні науки*. 2017. № 2. С. 62–69.

55. Дубовик О. В. Розвиток системи професійно-технічної освіти США. *Сучасні тенденції розвитку освіти й науки: проблеми та перспективи*: зб. наук. пр. Вип. 3. 2018. С. 134–132.

56. Дупак Н. В. Особливості стандартизації у професійній освіті західноєвропейських країн: порівняльний аналіз. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2003. (12). С. 63–65.

57. Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України; [головн. ред. В. К. Кремінь]. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

58. Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України; [Головн. ред. В. К. Кремінь]. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
59. Євменькова К. Фінансування послуг вищої освіти в країнах Заходу. *Наука молода*. № 9. 2008. С. 88–90.
60. Європейська кредитно-трансферна система: довідник користувача. 2015. <https://kpi.ua/files/ECTS.pdf>. (дата звернення 04.04.2023 р.).
61. Європейський Союз: посібн. для журналістів. Київ: Представництво Європейського Союзу в Україні, 2020. 130 с.
62. Єгоров Г. Стандарти як складова механізму забезпечення якості освіти у Франції. *Порівняльно-пед. студії*. 2013. № 2–3 (16–17). С. 108–103.
63. Єгоров Г., Лавриченко Н. Тенденції розвитку порівняльної педагогіки за кордоном. *Шлях освіти*. 1999. № 1. С. 19–23.
64. Єрмаченко В. Є., Дериховська В. І. Особливості трансформації світової системи вищої освіти у XXI столітті. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 10. С. 518–522.
65. Жінки в Україні заробляють на 20% менше за чоловіків, а витрачають більше через “податок на рожеве”. Що з цим робити. <https://forbes.ua/leadership/zhenshchiny-v-ukraine-zarabatyvayut-na-20-menshe-muzhchin-a-tratyat-bolshe-iz-za-naloga-na-rozovoe-cto-s-etim-delat-20012022-3319> (дата звернення 10.01.2023 р.).
66. Загоруйко Л. Періоди розвитку польської іншомовної освіти. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2015. № 1(23). С. 13–19.
67. Зарецька Л. М., Кулініч О. А. Роль освіти в економічному розвитку. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2014. Вип. 2. С. 197–207.
68. Захарченко В. М., Міусов М. В., Парменова Д. Г. Рамки кваліфікацій у Європейському освітньому просторі: навч.-метод. посіб. Одеса: НУ “ОМА”, 2017. 88 с.
69. Зигало О. А. Особливості децентралізованої системи управління сферою освіти: досвід Франції. http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/apdy_2010_2_32.pdf (дата звернення 25.01.2023 р.).
70. Золотарьова І., Колісник М. Розвиток системи оцінювання якості вищої освіти у франкомовних країнах Європейського Союзу: досвід Франції та Бельгії. *Вища освіта України*. 2015. № 4. С. 74.
71. Зростання жіночого лідерства може стати трендом сучасної енергетики. <https://ua-energy.org/uk/posts/zrostannia-zhinochoho-liderstva-mozhe-staty-trendom-suchasnoi-enerhetyky> (дата звернення 10.01.2023 р.).
72. Ігнатюк О. А. Особливості підготовки сучасних фахівців у системі вищої професійної освіти США. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2011. № 1. С. 55–64.
73. Ілюченко І. І. Напрямки впровадження в Україні зарубіжного досвіду неперервної освіти. *Вісник НТУ “ХПІ”. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва*. 2013. № 45 (1018). С. 58–62.

74. Інвестиції в освіту в країнах Європи. <https://pon.org.ua/novyny/9282-investycii-v-osvitu-v-krainakh-yevropy.html> (дата звернення 08.01.2023 р.).
75. Інститут освіти впродовж життя ЮНЕСКО. Офіційний сайт: <https://www.uil.unesco.org/en/unesco-institute><https://www.uil.unesco.org/en/unesco-institute> (дата звернення 23.12.2022 р.).
76. Каленюк І. Глобальний ринок вищої освіти: динаміка та турбулентність. Університетська освіта. 2020. №7. С. 28–33. https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/35568/uo_20_7_5.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення 12.01.2023 р.).
77. Каленюк І. Критерії ефективності витрат на освіту. *Економічний Часопис*. – XXI. 2001. № 4. С. 40–43.
78. Касярум Н. Освітній простір: становлення поняття. *Витоки педагогічної майстерності*. 2013. Вип. 12. С. 10 – 13.
79. Кічук Н. В. Освіта у сучасному світі: навч. посіб. Ізмаїл: [б. в.], 2001. 88 с.
80. Ключкович Т., Козубовська І. Зарубіжний досвід дошкільного виховання: метод. рекомен. Ужгород, 2022. 32 с.
81. Козак Л. Сучасна дошкільна освіта: європейський досвід. *Освітологічний дискурс*. 2017. № 3–4 (18–19). С. 7–17.
82. Козарезенко Л. В. Соціально-економічна ефективність функціонування сфери освітніх послуг. *Ефективна економіка*. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2019/9.pdf (дата звернення 01.01.2023 р.).
83. Колесник В. Ю. Правові основи освітньої політики ЄС: дис. ... канд. юридич. наук (доктора філософії): спеціальність 12.00.11 “Міжнародне право” (Юридичні науки). Національний університет “Одеська юридична академія”. Одеса, 2020. 276 с.
84. Константюк Н. І. Вплив рівня освіти на розвиток економіки та добробуту населення країни. *Соціально-економічні аспекти розвитку економіки: матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. студентів і молодих учених (м. Тернопіль, 27–28 квітня 2017 р.)*. Тернопіль: ТНТУ, 2017. С. 161–163.
85. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку. Київ: ФОП Ференець В.Б., 2020. 44 с.
86. Корнієнко А. В., Войтко С. В. Демографічні процеси в Україні з огляду розвитку вищої освіти. https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/29368/1/2019-13_1-05.pdf. (дата звернення 12.01.2023 р.).
87. Коробань О. Тенденції розвитку професійної освіти України в умовах євроінтеграції. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2017. Вип. 1. С. 192–199.
88. Корольчук М. Дошкільна та шкільна освіта дітей у Польщі. <https://learning.ua/blog/201812/doshkilna-ta-shkilna-osvita-ditei-u-polshchi/> (дата звернення 01.02.2023 р.).
89. Корсак К. В. Світова вища освіта. Порівняння і визнання закордонних кваліфікацій і дипломів: монографія. Київ: [б. в.], 1997. 207 с.
90. Корчинська О. Ринок освітніх послуг в Україні: економічні аспекти. https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Tezy_Conf_11_06.pdf (дата звернення

11.01.2023 р.).

91. Косенчук О. Г. Світові тенденції та напрями розвитку дошкільної освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2021. № 2. Вип. 31 С. 43–55.

92. Костючков С. К. Особистість, суспільство і держава як замовники та споживачі освітніх послуг. *Вісник Житомирського державного університету. Філософські науки*. 2015. Вип. 3 (81). С. 16–21.

93. Красовська О. Ю. Інтернаціоналізація вищої освіти в умовах глобалізації світового освітнього простору. *Вісник Академії митної служби України. Сер.: Економіка*. 2011. № 2. С. 102–109.

94. Кремень В. Г. (ред.) Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (До 30-річчя незалежності України): монографія. Національна академія педагогічних наук України. Київ: КОНВІ ПРІНТ. 2021. <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua> (дата звернення 04.04.2023 р.).

95. Кремень В. Г., Биков В. Ю., Ляшенко О. І., Литвинова С. Г., Луговий В. І., Мальований Ю. І., Пінчук О. П., Топузов О. М. Науково-методичне забезпечення цифровізації освіти України: стан, проблеми, перспективи: Наукова доповідь загальним зборам НАПН України “Науково-методичне забезпечення цифровізації освіти України: стан, проблеми, перспективи”, 18–19 листопада 2022 р. *Вісник НАПН України*. 2022. № 4(2). С. 1–49.

96. Кремень В. Г., Ляшенко О. І. (ред.). Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку: зб. наук. пр. Київ, 2019.

97. Кристопчук Т. Є. Особливості децентралізації управління освітою: досвід європейських країн. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ*. 2016. Вип. 2. С. 108–117.

98. Кульчицька О. Міжнародна співпраця України з ЮНЕСКО в галузі освіти: досвід, проблеми, пошуки рішень. http://library.udpu.org.ua/library_files/poriv_ped_stydii/2012/2012_3_15.pdf (дата звернення 12.01.2023 р.).

99. Лабораторія зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Офіційний сайт. <https://ivet.edu.ua/labs/isvet> (дата звернення 18.12.2022 р)

100. Леу С. О. Особливості стандартизації в системі професійної освіти і навчання Великої Британії: метод. рекомендації. Київ: 2018. 55 с.

101. Леу С. О. Система професійної освіти і навчання Великої Британії: стратегія, пріоритети та реформи. http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Profos_2018_14_20 (дата звернення 19.01.2023 р.)

102. Локшина О. Забезпечення якості вищої освіти в умовах європеїзації України. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Серія: педагогічні науки*. 2018. Вип. № 3–4 (56 57). С. 127–132.

103. Локшина О. Світові тенденції – вітчизняні перспективи в освіті. *Український педагогічний журнал*. 2019. №2. С. 5–14.

104. Локшина О. Стратегія європейського співробітництва у галузі освіти і навчання у 2021–2030 рр. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 4. С. 5–17. <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/issue/view/38/9> (дата звернення 09.02.2023 р.).
105. Локшина О. І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.): монографія. Київ: Богданова А. М., 2009. 404 с.
106. Локшина О. І. Компетентнісна освіта в Європейському Союзі – від ідеї до практики. *Життєва компетентність у контексті діалогу педагогічних культур: Україна – країни Європейського Союзу. Компаративний практико-зорієнтований збірник*. 2019. с. 20–36. <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722645> (дата звернення 01.04.2023 р.).
107. Лузан П. Г. Методи і форми організації навчання у вищій аграрній школі: навч. посіб. Київ : Аграрна освіта, 2003. 224 с.
108. Лузік Е., Демченко Н., Проскурка Н. Світові моделі університетської освіти в системі дистанційного навчання. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка. Психологія*: зб. наук. пр. 2020. Вип. 2(17). С. 41–47.
109. Лук'янова Л. Б. Законодавче забезпечення освіти дорослих в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Вісник НАПН України*. 2020. № 2(2). С. 1–5.
110. Лук'янова Л. Б. Тенденції розвитку освіти дорослих в Україні. <https://lib.iitta.gov.ua/718443/1/3.pdf> (дата звернення 09.03.2023 р.).
111. Лученко О. О. Професійна адаптація вчителів-початківців до роботи в школах Японії: дис. ... канд. пед. наук (доктора філософії) за спеціальністю 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” (015 Професійна освіта). Слов'янськ, 2018. 315 с.
112. Любар О. О., Стельмахович М. Г., Федоренко Д. Т. Історія української школи і педагогіки: навч. посіб. За ред. О. О. Любара. Київ: Знання, 2003. 456 с.
113. М'ясковський М. Є. Організація та реформування педагогічної освіти в міжнародному контексті. *Наук. вісник Ужгород. нац. ун-ту. Серія: Педагогіка, соціальна робота*. 2014. Вип. 30. С. 103–105.
114. Мазоха Д. Феномен європейської інтеграції педагогічної освіти. *Вища освіта України*. 2007. № 2. С. 82–87.
115. Майборода О. В. Дистанційне навчання як пріоритетний напрямок вищої освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2011. №5 (25). <http://www.journal.iitta.gov.ua> (дата звернення 21.04.2023 р.).
116. Маловідомі першоджерела української педагогіки (друга половина ХІХ–ХХ ст.): хрестоматія. Упорядик Л. Д. Березовська та ін. Київ: Наук. світ, 2003. 418 с.
117. Манелюк А. Адаптація вищої освіти Великої Британії на шляху до єдиного освітнього простору. *Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки*. 2019. № 4(19). С. 248–266.
118. Мартинчук І. І. Міжнародний проект ЮНЕСКО “Асоційовані школи” в Україні. <https://jpvvs.donnu.edu.ua/article/view/3619/3652> (дата звернення

24.12.2022 р.).

119. Мельниченко Р. К. Організація профільного навчання в старшій школі зарубіжжя та його педагогічний супровід (компаративний аналіз). *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. 2018. Вип. 81(1). С. 71–76.

120. Міжнародне бюро освіти ЮНЕСКО. Офіційний сайт: <http://www.ibe.unesco.org/countries/countrydossiers.htm> (дата звернення 23.12.2022 р.).

121. Міжнародний інститут планування освіти ЮНЕСКО. Офіційний сайт; <https://www.iier.unesco.org/en> (дата звернення 23.12.2022 р.).

122. Мокрієв М. В. Інформаційна підтримка дистанційного навчання в сільськогосподарському дорадництві. <http://www.sworld.com.ua/konfer30/853.pdf>. (дата звернення 20.04.2023 р.)

123. Назукова Н. М. Державне фінансування освіти як фактор економічного зростання. *Економіка і прогнозування*. 2020. № 2. С. 97–119.

124. Никифорова Н. О., Сікорська І. М. Модернізація системи оцінки якості вищої освіти в Україні: можливості використання досвіду Болгарії. *ДонДУУ. МЕНЕДЖЕР*. 2018. № 1 (78). С. 131–138.

125. Овчарук О. В. Теорія і практика шкільної освіти для демократичного громадянства в країнах-членах Ради Європи: монографія. Київ: ПП “Видавництво “Фенікс”, 2021. 400 с.

126. Огієнко О. І. Організаційно-змістові аспекти функціонування системи освіти дорослих у Канаді. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2018. Вип. 1 (14). С. 154–162.

127. Організація економічного співробітництва та розвитку. Офіційний сайт: <https://www.oecd.org/about/> (дата звернення 30.12.2022 р.).

128. Організація профільного навчання в країнах Західної Європи: монографія / за ред. М. І. Сметанського. Вінниця: ВДПУ, 2008. 339 с.

129. Освіта в незалежній Україні: розвиток та конкурентоспроможність, 2021. Київ, 451 с. mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2021/19.08/Inform.zbirnyk-Osv.v.nezalezhniy.Ukrayini/Inform.zbirnyk-Osv.v.nezalezhniy.Ukrayini.17.08-1.pdf (дата звернення 16.02.2023 р.).

130. Паращенко Л. Державний стандарт базової та повної середньої освіти в Україні як механізм розвитку національної освітньої системи. *Вісник Нац. академії держ. управління при Президентові України. Соціальна і гуманітарна політика*. 2011/2. № 4. С. 258–264.

131. Паризьке комюніке. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2018/06/06/12/paris-communiqueenua2018.pdf> (дата звернення 23.04.2023 р.).

132. Пилаєва Т. В. Організаційно-педагогічна структура Відкритого університету Великої Британії. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. Вип. 28 (81). С. 279–284.

133. Пильнюк О. О. Методи та способи впровадження диференційованого навчання у навчальний процес школи.

<http://journals.uran.ua/index.php/2307-4507/article/viewFile/31903/28526> (дата звернення 16.03.2023 р.).

134. Пліш І. В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій управління якістю освіти в школах приватної форми власності. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2012. № 1 (27). <http://www.journal.iitta.gov.ua> (дата звернення 04.03.2023 р.).

135. Погляд на освіту 2022: показники ОЕСР. <https://nqa.gov.ua/news/poglad-na-osvitu-2022-rokazniki-oesr/> (дата звернення 01.01.2023 р.).

136. Подра О. П. Інвестиції в професійне навчання як інструмент накопичення специфічного людського капіталу. *Вісник Дніпропетров. ун-ту. Серія “Економіка”*. 2011. Вип. 5/2. С. 126–132.

137. Постригач Н. О. Діяльність провайдерів освітніх послуг у сфері освіти дорослих Туреччини. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2022. Вип. 1 (21). С. 156–170.

138. Приймак В. І. Голубник О. Р. Залежність добробуту населення країни від рівня його освіченості бізнес та інтелектуальний капітал. *Інтелект XXI*. 2019. № 4. С. 101–106. http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2019/2019_4/20.pdf (дата звернення 03.01.2023 р.).

139. Про вищу освіту: Закон України. Відомості Верховної Ради. 2014. № 37–38, ст. 2004.

140. Про дошкільну освіту: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 49, ст. 259.

141. Про освіту: Закон України від 05.06.2017 № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38–39 ст. 380.

142. Про повну загальну середню освіту: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 31, ст. 226.

143. Прокопенко І. Ф. Трансформація вищої освіти в Україні в контексті глобалізаційних тенденцій. <https://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/2308/1/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%86.%20%D0%A4.pdf> (дата звернення 12.01.2023 р.).

144. Рагозіна В. Ранній естетичний розвиток дітей у системі дошкілья зарубіжних країн. <http://www.ird.npu.edu.ua/files/ragozina.pdf> (дата звернення 05.02.2023 р.).

145. Рада Європи. Офіційний сайт: <https://www.coe.int/en/web/education/cdprpe> (дата звернення 24.12.2022 р.).

146. Радул О. С. Учитель початкової школи у сучасному світі. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2022. Вип. 205. С. 44–48.

147. Раков С. А. Аналітичні дослідження в галузі освіти ОЕСР: світовий і український контексти. *Освітня аналітика України*. 2018. № 3(4). С. 44–55. https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2018/12/44_55_Rakov.pdf (дата звернення 30.12.2022 р.).

148. Рилова О. Ю. Світові тенденції розвитку вищої освіти та її якість. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2022. № 32. С. 98–102.

149. Рудницька Н. А. Професійна підготовка інженерів аграрного

профілю в системі вищої освіти Франції: дис. ... канд. пед. наук: спеціальність 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2021. 286 с.

150. Савенко О. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток системи освіти дорослих. *Проблеми освіти*. 2021. Вип. 2(95). С. 25–39.

151. Савранчук Л. Структура та рівні вищої освіти Японії. *Часопис соціально-економічної географії*. 2015. Вип. 18(1). С. 142–146.

152. Сальніков О. О., Козлова Л. В. Реалізація концепції навчання протягом життя в управлінні персоналом на публічній службі: деякі теоретичні аспекти. *Public Administration and Regional Development*. 2020. № 10. С. 1223–1246.

153. Самсонова О. О. Неперервна освіта як чинник розвитку сучасного суспільства. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2014. Вип. 36 (89). С. 355–361.

154. Сбруєва А. А. Порівняльна педагогіка: навч. посіб. 2-ге вид., стер. Суми: Університетська книга, 2005. 320 с.

155. Сбруєва А. А. Порівняльна педагогіка: навч. посіб. Суми : Ред.-вид. відділ СДПУ, 1999. 300 с.

156. Сбруєва А. А. Тенденції реформування середньої освіти розвинених англomовних країн в контексті глобалізації (90-ті рр. ХХ–початок ХХІ ст.): монографія. Суми: Сумська обл. друк.; Козацький вал, 2004. 500 с.

157. Сбруєва А. А., Єременко І. В. Формування європейського виміру забезпечення якості вищої освіти в контексті інтернаціоналізації освітнього простору: монографія. За заг. ред. А. А. Сбруєвої. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 254 с.

158. Сисоєва С. Цифровізація освіти: педагогічні пріоритети. *Освіта і суспільство*. 2021, № 10–11, С. 8–9. https://naps.gov.ua/ua/press/about_us/2545/ (дата звернення 04.04.2023 р.).

159. Сисоєва С. О., Рейпольська О. Д. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку: новий погляд. *Вісник НАПН України*. 2020. № 2(1). С. 1–10.

160. Сисоєва С. О., Соколова І. В. Теорія і практика вищої освіти: навч. посіб. Київ-Маріуполь, 2016. 338 с.

161. Ситник О. Грамотність як складова освіти дорослих на прикладі Ірландії. *Зб. наук. пр.* 2014. Час. 2. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5194/1/Sytnyk_O_ZNPUDPU_14_FLMD_PI.pdf (дата звернення 16.02.2023 р.).

162. Скільки платять вчителям за кордоном та від чого залежить їх зарплата: цікаві деталі. https://24tv.ua/education/skilki-platyat-vchitelyam-za-kordonom-vid-chogo-ukrayina-novini_n1780067 (дата звернення 06.03.2023 р.).

163. Скотна М. В. Початкова освіта Польщі: особливості інтегрованого навчання. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2014. Вип. 38 (91). С. 452–459.

164. Слободянюк О. До питання академічної доброчесності у вищій освіті: погляд експертів США та України *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. № 8 (92). С. 23–33.

165. Стан і тенденції розвитку шкільної освіти в країнах ЄС, США та Китаї: навч.-метод. посіб. / О. І. Локшина, О. З. Глушко, А. П. Джурило, С. М. Кравченко, Н. В. Нікольська, М. М. Тименко, О. М. Шпарик; наук. ред. О. І. Локшина. Київ: КОНВІ ПРІНИ, 2021. 110 с.

166. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). Київ. ТОВ “ЦС”, 2015. С. 6–8.

167. Стойка О. Я. Деякі особливості розвитку системи вищої освіти в США і професійної підготовки фахівців. *Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту. Сер. “Педагогіка, соціальна робота”*. 2012. Вип. 27. С. 199–201.

168. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. <https://mon.gov.ua/ua/news/opublikovano-strategiyu-rozvitku-vishoyi-osviti-v-ukrayini-na-2022-2032-roki> (дата звернення 05.02.2023 р.).

169. Сухомлинська О. В. Зарубіжний педагогічний досвід в Україні в 20-ті роки. *Рідна шк.* 1992. № 2. С. 3–7.

170. Сучасні моделі професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу: порівняльний досвід: монографія / В. О. Радкевич, Л. П. Пуховська, О. В. Бородієнко, О. П. Радкевич, Н. В. Базелюк, Н. М. Корчинська, С. О. Леу, В. В. Артемчук; за заг. ред. В. О. Радкевич. Київ: ПІТО НАПН України, 2018. 223 с.

171. Тенденції розвитку шкільної освіти в країнах ЄС, США та Китаї: монографія / О. І. Локшина, О. З. Глушко, А. П. Джурило, С. М. Кравченко, Н. В. Нікольська, М. М. Тименко, О. М. Шпарик; за заг. ред. О. І. Локшиної. [Електронне видання]. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2021. 350 с.

172. Теодорович А. Роль зарубіжних наукових центрів з порівняльної педагогіки та міжнародної освіти у розвитку компаративістики. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2009. № 2. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/poriv_ped_stydii/2009/2009_2_2.pdf (дата звернення 21.12.2022 р.).

173. Теоретико-методичні засади забезпечення якості освіти: монографія. [Д. В. Карамішев, Н. М. Гришина, О. В. Грибко, Т. В. Ревенко та ін.]. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2020. 180 с.

174. Торбіна Т. В., Циганкова К. Р. Конструктивізм та особистісно-орієнтований підхід у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців. *Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: “Педагогіка, психологія і соціологія”*. 2010. № 10. С. 108–112.

175. Трансформаційні процеси у шкільній освіті країн Європейського Союзу та США: монографія А. П. Джурило, О. З. Глушко, О. І. Локшина та ін. Київ: ТОВ “КОНВІ ПРІНТ”, 2018. 192 с.

176. Трима К. Роль британських громадських організацій у забезпеченні якості вищої освіти. <https://imzo-journal.org.ua/index.php/journal/article/download/15/15> (дата звернення 05.05.2023 р.).

177. Тріщук Ю. Проблема диференціації навчання обдарованих учнів у

середніх навчальних закладах Франції. *Вісник Львів. ун-ту. Серія: "Педагогіка"*. 2011. Вип. 27. С. 171–179.

178. Тупичак Л. Розвиток системи управління якістю освіти у Великобританії: досвід для України. *Ефективність державного управління: зб. наук. пр.* 2012. Вип. 30. С. 325–334.

179. Удосконалення фінансування системи освіти України як передумова успішного реформування: монографія. За ред. С. Л. Лондара. Київ, 2021. 274 с.

180. Україна модернізує систему вищої освіти за підтримки Світового банку. <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2021/05/05/ukraine-to-modernize-higher-education-system-with-world-bank-support> (дата звернення 26.12.2022 р.).

181. Улановська А. Організаційно-педагогічні засади діяльності Європейського студентського союзу як суб'єкта Болонського процесу: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Суми, 2017. 20 с.

182. Ушинський К. Д. Про народність у громадському вихованні. *Васюк О. В., Сопівник І. В. Історія української педагогіки і освіти: навч. посіб.-хрестоматія. 2-ге вид., доп. і перероб.* Ніжин: ПП Лисенко М. М., 2015. С. 220–235.

183. Фінагіна О. В., Бітюк І. М., Матвієнко О. Д., Гудима Д. М. Принципи розвитку українського освітнього простору в умовах інформаційної економіки: креативні підходи та європейський досвід. *Зб. наук. пр. ЧДТУ. Серія: Економічні науки.* 2022. Вип. 65. С. 16–24.

184. Хомерікі О. А. Інтернаціоналізація і інтеграція, як напрямки глобалізації освіти: процеси синтезу і диференціації. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки.* 2012. Вип. 16. С. 76–84.

185. Худавердієва В. Тенденції цифрової трансформації освіти в сучасних умовах. *Педагогічні науки та освіта.* 2022. Вип. XL–XLI. С. 102–109.

186. Центр порівняльної професійної педагогіки. Офіційний сайт. <https://angl.khnu.km.ua/page.aspx?r=3&p=4> (дата звернення 18.12.2022 р.).

187. Чекіна В. Д., Воргач О. А. Вплив витрат на освіту на економічне зростання: емпірична оцінка. *Економіка промисловості.* 2020. № 3 (91). С. 96–122.

188. Чернова К. О. Глобалізація як вимір сучасності: соціокультурний аспект. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки.* 2011. Вип. 13.

189. Шевченко Л. С. Фінансування вищої освіти: диверсифікація джерел. *Теорія і практика правознавства: електр. наук. фах. вид. Нац. ун-ту "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого".* 2013. Вип. 2. http://nauka.jur-academy.kharkov.ua/download/el_zbimik/2.2013/31.pdf (дата звернення 12.01.2023 р.).

190. Шийка О. Категорія якості вищої освіти: теоретико-методологічний аспект. *Молодь і ринок.* 2016. № 1 (132). С. 139.

191. Шуневич Б. І. Тенденції розвитку дистанційного навчання у зарубіжній вищій школі. <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/viewFile/122/108> (дата звернення 21.04.2023 р.).

192. Юрченко А. М., Краус К. М., Краус Н. М. Інституційні засади

управління фінансовим забезпеченням закладів освіти: світовий досвід та українська практика. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2022. № 1(9). С. 16–33.

193. Якість вищої освіти: теорія і практика: навч.-метод. посібн. За наук. ред. А. Василюк, М. Дей; кол. авторів: А. Василюк, М. Дей, В. Базелюк (та ін.); НАПН України, Університет менеджменту освіти. Київ; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2019. 176 с.

194. Якою стане вища освіта до 2040 року. https://osvita.ua/vnz/high_school/47910/ (дата звернення 11.01.2023 р.).

195. Ярова О. Досвід розвитку початкової освіти в країнах ЄС – джерело модернізації початкової освіти в Україні. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 1. С. 31–36.

196. Ярова О. Тенденції упровадження європейського виміру у початкову освіту Євросоюзу. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2013. № 4(18). С. 63–72.

197. Ярова О. Б. Тенденції розвитку початкової освіти в країнах Європейського Союзу: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Київ, 2018. С. 531 с.

198. Altbach Ph. G., Klemencic M. Student Activism Remains a Potent Force Worldwide. *International higher education*. 2014. 76. p. 2–3. <https://ejournals.bc.edu/index.php/ihe/article/view/5518/4914> (дата звернення 05.04.2023 р.).

199. Bergen S. Higher Education Governance and Democratic Participation: the University and Democratic Culture. *The University as Res Publica: Higher Education Governance, Student Participation and the University as a site of Citizenship*. 2004. 1. p. 13–31. <http://www.coe.int/t/dg4/highereducation/resources/The%20university%20as%20Res%20Publica.pdf> (дата звернення 05.04.2023 р.).

200. Brickerhoff L., Huisman J., Laufer M. (2015). Quality in higher education: A literature review. Belgium. Ghent University. Centre for Higher Education Governance. https://www.researchgate.net/publication/340412327_Quality_in_higher_education_A_literature_review_Scoping_report_for_the_Dutch_Education_Council (дата звернення 23.04.2023 р.).

201. ESU (European Students' Union) Student-Centered Learning Toolkit. A. Attard, E. Di Iorio, K. Geven, R. Santa. *ESU's Publications*. 2010. <http://www.esu-online.org/pageassets/projects/projectarchive/100814-SCL.pdf>. (дата звернення 04.04.2023 р.).

202. Gender Gap – 2021: Розрив збільшується, Україна втратила 15 позицій. <https://50vidsotkiv.org.ua/gender-gap-2021-rozryv-zbilshuyetsya-ukrayina-vtratyla-15-pozytsij/> (дата звернення 10.01.2023 р.).

203. Hager P. Is there a cogent philosophical argument against competency standards? *Philosophy of Education: Major Themes in the Analytic: Problems of Educational Content and Practices*. 1998. Volume 4. Ed. By Hirst H. Paul and White Patricia. Florence, KY, USA: Routledge, pp. 399–415.

204. Hutmacher W. (1997). Key competencies in Europe. Report # DECS/SE/Sec-(96)-43 of the Symposium (Berne, Switzerland, 27–30 March, 1996). A Secondary Education for Europe Project. Council for Cultural Cooperation, Strasbourg, France.

205. IBE. Training Tools for Curriculum Development. Developing and Implementing Curriculum Frameworks. Geneva, Switzerland: IBE-UNESCO. 2017. 47 p.

206. Incheon Declaration and SDG4 – Education 2030 Framework for Action (2015), UNESCO, 86 p.

207. Jenkins H. (2009) Confronting the challenges of participatory culture: Media education for the 21st century. *MIT Press*. <http://library.oapen.org/handle/20.500.12657/26083>. (дата звернення 18.04.2023 p.).

208. Klemenčič M. The changing conceptions of student participation in HE governance in the EHEA. *European Higher Education at the Crossroads: Between the Bologna Process and National Reforms*. London: Springer. 2012. p. 631–653. <https://www.springer.com/gp/book/9789400739369>. (дата звернення 05.04.2023 p.).

209. Moore Howard R. Plagiarisms, Authorships, and the Academic Death Penalty. *College English*. 1995. Vol. 57. № 7. С. 788–806.

210. Smith M. K. Curriculum Theory and Practice. *The Encyclopædia of Informal Education*. 2000. www.infed.org/biblio/b-curric.htm (дата звернення 03.04.2023 p.).

211. The Bucharest Declaration concerning Ethical Values and Principles for Higher Education in the Europe Region (2004). Bucharest, Romania, 2–5 September 2004. [https://iqaa.kz/images/doc/Bologna/Bucharest%20Declaration%20\(2004\).pdf](https://iqaa.kz/images/doc/Bologna/Bucharest%20Declaration%20(2004).pdf) (дата звернення 21.04.2023 p.).

212. Tutko M. (2012). Zapewnianie jakości kształcenia w świetle reformy szkolnictwa wyższego. Zróżnicowanie i zmienność społecznego świata. Ewa Bogacz-Wojtanowska, Wiesław Gumuła, Sławomir Rębisz (eds). Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

213. UNESCO. (2009). Guide to measuring information and communication technologies (ICT) in education. Institute for Statistics. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000186547>. (дата звернення 17.04.2023 p.).

214. World Bank (2002) Constructing Knowledge Societies: New Challenges for Tertiary Education. Washington DC: The World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/15224>.

215. World Declaration on Education for All and Framework for Action to Meet Basic Learning Needs. *Adopted by the World Conference on Education for All Meeting Basic Learning Needs Jomtien* (Thailand 5–9 March 1990). UNESCO 1990. 31 p.

216. Zgaga P. Higher Education and Citizenship: “the full range of purposes”. *European Educational Research Journal*. 2009. 2 (8). p. 175–188.

<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.2304/eej.2009.8.2.175> (дата звернення 05.04.2023 р.).

